

R A H V U S A R H I I V

HINDAMISOTSUS

Tartu

9.02.2012 nr 14

Kohalike omavalitsuste põhifunktsioonide dokumentide hindamine

I ÜLDOSA

1.1 HINDAMISE ALUS

Hindamise alus on arhiiviseaduse (RT I, 21.03.2011, 1) § 7 lõige 2, mille kohaselt Rahvusarhiiv selgitab avalikku ülesannet täitva asutuse või isiku dokumente hinnates välja arhivaalid.

Vastavalt Rahvusarhiivi hindamisotsusele nr 548, 30.12.2011 on linna ja valla ametiasutused (edaspidi kohalikud omavalitsused) määratletud arhiivimoodustajatena, st asutustena, kelle tegevuse käigus võib tekkida arhivaale.

1.2 HINDAMISE EESMÄRK JA ULATUS

Hindamise eesmärk on kohalike omavalitsuste põhifunktsioonide täitmisel loodud ja loodavate dokumentide hulgast arhivaalide väljaselgitamine. Arhivaalid selgitatakse välja **alates** kohalike omavalitsuste **omavalitsusliku staatuse omandamisest** pärast Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist.

Käesoleva otsusega hinnatakse kohalike omavalitsuste dokumente, mis on **loodud või luuakse** järgmiste **põhifunktsioonide** täitmise käigus:

1. valla- ja linnavolikogu tegevus;
2. valla- ja linnavalitsuse tegevus;
3. rahvastiku arvestuse toimingud;
4. munitsipaalvara valitsemine, kasutamine ja käsutamine;
5. planeerimis- ja ehitusalane tegevus, muinsuskaitse;
6. transport ja liikluskorraldus;

7. kommunaalmajandus ja infrastruktuur;
8. elamumajandus;
9. tervishoid ja veterinaaria;
10. sotsiaalhoolekanne;
11. haridus ja teadus;
12. kultuur, sport ja noorsootöö;
13. turism ja puhkemajandus;
14. avalik kord, päästeteenistus ja kodanikukaitse;
15. ettevõtlik, põllu- ja metsamajandus, maakasutus;
16. haldusõiguseasjade järelevalve/väärtegude menetlemine;
17. välissuhted ja koostöö.

Käesoleva otsusega ei hinnata järgmisi dokumente:

- omandi- ja maareformi dokumente;
Funktsiooni täidavad erinevad asutused. Funktsioon hinnatakse eraldiseisvalt.
- perekonnaseisualaste toimingute dokumente;
Funktsiooni täidavad erinevad asutused. Funktsioon hinnatakse eraldiseisvalt.
- valimise ja rahvaküsitluse korraldamise dokumente.
Funktsioon hinnatakse eraldiseisvalt.

Avalike arhiivide (või riiklike arhiivide ekspertiisikomisjonide) poolt kinnitatud ja kooskõlastatud nimistutesse kantud dokumendid loetakse hinnatuks.

Käesolev hindamisotsus ei tunnista kehtetuks varasemaid hindamisotsuseid kohalike omavalitsuste dokumentidele arhiiviväärtuse määramise kohta.

II HINDAMISE LÄBIVIIMINE

2.1 HINDAMISE ALUSDOKUMENDID

Hindamisel lähtuti kohalike omavalitsuste tööd reguleerivatest õigusaktidest, põhimäärustest, arhiiviseadusest, arhiivieeskirjast, Rahvusarhiivi hindamispoliitika ja -strateegia põhimõtetest, kohalike omavalitsuste toimikute nomenklatuuridest, nimistutest, dokumentide loeteludest, arhivaalide loeteludest ning 1994. aasta vallavolikogu ja vallavalitsuse toimikute ja 2001. aasta kohalike omavalitsuste dokumentide näidisloetelust (lisatud käesolevale hindamisotsusele).

2.2 ARHIIVIMOODUSTAJA ÜLEVAADE

Kohaliku omavalitsuse süsteemi taasloomisele pani aluse *kohaliku omavalitsuse aluste seadus*, mis jõustus 1990. aasta 1. jaanuaril. Paralleelselt seadusega jõustus konkreetne kord omavalitsusliku haldussüsteemi väljaarendamiseks. 1991. aastal fikseeriti kohaliku omavalitsuse põhialused Eesti Vabariigi Põhiseaduses. Vastavalt seadusele oli Eesti kohalik omavalitsus kahetasandiline. Teise tasandi omavalitsusüksusteks olid maakonnad, mis moodustati seniste rajoonide baasil. Kohaliku omavalitsuse esimeseks tasandiks olid linnad, vallad ja alevid. Valdade, linnade ja alevite omavalitsusliku staatuse omandamiseks nähti ette pikem ajaperiood. Selleks, et omandada omavalitsuslik staatus koos sellest tulenevate seadusjärgsete õiguste ja kohustustega, pidid senised külanõukogud, linnad ja alevid ette valmistama põhimääruse ja arengukava, ning arendama välja esmase struktuuri, et olla suuteline talle pandud ülesandeid

realiseerima. Kohaliku omavalitsuse esmatasand arenes välja järk-järgult sõltuvalt konkreetsete üksuste valmisolekust. Omavalitsusliku staatuse omistamiseks moodustati spetsiaalne haldusreformi ekspertkomisjon. 1993. aasta sügiseks olid kõik esmatasandi haldusüksused omandanud omavalitsusliku staatuse.

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele (RT I 1993, 37, 558) on kohalikel omavalitsustel kohalike võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduse alusel ja kohalike elanike huvides juhtida nende vastutusalasse kuuluvaid ühiskonnaelu valdkondi. **Vastavalt Eesti põhiseadusele otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused kõiki kohaliku elu küsimusi, tegutsedes seaduse alusel iseseisvalt.** Kohalikule omavalitsusele võib kohustusi panna ainult seaduse alusel või kokkuleppel omavalitsusega.

Seadusest lähtuvalt on kohalike omavalitsuste ülesandeks korraldada antud vallas või linnas sotsiaalabi ja teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja tänavate korrashoidu, korraldada koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, raamatukogude, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste omavalitsusüksuse omanduses olevate kohalike asutuste ülalpidamist. Lisaks otsustab ja korraldab omavalitsusüksus neid kohaliku elu küsimusi, mis on talle pandud teiste seadustega ning täidab riiklikke kohustusi, mis on talle pandud seadusega või mis tulenevad selleks volitatud riigiorgani ja antud volikogu vahelisest lepingust.

Nii vald kui linn on avalik-õiguslik juriidiline isik, keda esindab seaduste ja omavalitsusüksuse põhimääruse alusel ning kehtestatud korras oma pädevuse piires volikogu, volikogu esimees, valla- või linnavalitsus ning vallavanem või linnapea või nende poolt volitatud esindaja. Osavald või linnaosa on valla või linna maa-alal ja koosseisus volikogu poolt kinnitatud osavalla või linnaosa põhimääruse alusel tegutsev üksus.

2.3 HINDAMISE KÄIK

Kohalike omavalitsuste juhtimis- ja põhifunktsioonide täitmisel loodava teabe hindamine algatati Rahvusarhiivi hindamiskomisjoni otsusega 4. märtsil 2011. aastal. Hindamise viis läbi töörühm koosseisus: Riigiarhiivi Haapsalu osakonna juhataja Eve Toomsar, Valga osakonna juhataja Riina Virks, Kuressaare osakonna juhataja Hille Tänak-Helde, Rakvere osakonna juhataja Liisa Sooväli; Riigiarhiivi kogumisosakonna arhivaar-inspektorid Mare Rasva ja Kersti Kenk, Ajalooarhiivi kogumisosakonna juhataja Kaja Pullonen, arhivaar-inspektor Tuuli Tarandi ja peaspetsialist Raili Unt.

Arhiiviväärtusega teabe väljaselgitamiseks külastati erinevaid linna- ja vallavalitsusi, et tutvuda nende dokumendi- ja arhiivihaldusega ning hinnatavate dokumentide sisuga, konsulteeriti erinevate valdkondade pädevate ametnike ning dokumendi- ja arhiivihalduse eest vastutavate ametnikega. Töörühma aruteludel ja 8. detsembril 2011. a toimunud kokkusaamisel analüüsiti hindamise käigus ilmnunud erisusi, ühtlustati seisukohti ja arutati hindamisotsuse koostamise ja vormistamisega seonduvat. Kohalike omavalitsuste põhifunktsioonide hindamisega seotud küsimusi arutati Rahvusarhiivi hindamiskomisjoni koosolekul 2. juunil ja 25. novembril 2011. aastal.

Otsuse tegemisel võeti arvesse asjaolu, et kohalike omavalitsuste volikogu või valitsuse

õigusaktidega kinnitatakse erinevate valdkondade arengukavad, üldplaneeringud, aruanded, uurimused, arvamusuuringud, terviseprofiilid, keskkonnaauditi aruanded, erinevate funktsioonide täitmise seotud eeskirjad ja korrad, valla või linna poolt asutatud sihtasutuste, äriühingute ja hallatavate asutuste põhimäärused ja nende tegevust puudutavad aruanded, mis kuuluvad dokumendihalduse tavade kohaselt lisana kinnitava dokumendi juurde ning on hinnatud arhiiviväärtuslikuks ka siis, kui neid säilitatakse asutuse arhiivis eraldiseisvate toimikutena või dokumentidena, mitte kinnitava dokumendi juures. Erinevate valdkondade olulised otsused ja nende vastuvõtmise protsess kajastuvad volikogu ja valitsuse alatiste või ajutiste komisjonide koosolekute protokollides ja nende algmaterjalides.

Asjaõigus- ja ostu-müügi lepingute puhul arvestati asjaoluga, et tegemist on notariaalsete lepingutega (koostatakse mitmes eksemplaris, igale osapoolele), mida hinnatakse notarite arhiivide koosseisus.

Kohalikud omavalitsused esitavad andmeid ja kontrollivad esitatud andmete õigsust riiklikus sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris STAR (kuni 2011. aastani sotsiaalregister SIS), ehitisregistris, majandustegevuse registris, teeregistris, riigihangete registris, Eesti hariduse infosüsteemis EHIS.

Omavalitsuste poolt elanike teavitamiseks väljaantud infolehed ja aastaraamatud on osa asutuse kroonikast, mis on hinnatud Rahvusarhiivi 5. novembri 2007. a hindamisotsusega nr 633 (muudetud vastavalt Rahvusarhiivi 5. mai 2011. a hindamisotsusele nr 251).

Ülaltoodut arvesse võttes ei ole munitsipaalvara valitsemise, kasutamise ja käsutamise, transpordi ja liikluskorralduse, elamumajanduse, tervishoiu ning veterinaaria, sotsiaalhoolekande, hariduse ja teaduse, kultuuri, spordi ja noorsootöö, turismi ja puhkemajanduse, avaliku korra, päästeteenistuse ja kodanikukaitse, ettevõtluse, põllu- ja metsamajanduse, maakasutuse korraldamise ja haldusõiguseasjade järelevalve/väärtegude menetlemise käigus arhiiviväärtuslikku teavet tekkinud.

III KOKKUVÕTE

3.1 HINDAMISOTSUS

Funktsioonide esitamisel on aluseks võetud **2001. aasta kohalike omavalitsuste dokumentide näidisloeteluga määratletud liigituskeem** (lisatud käesolevale hindamisotsusele).

Hindamise tulemusena otsustati, et arhiiviväärtuslikud on järgmiste dokumendisarjade dokumendid (edaspidi arhivaalid):

1 Valla/linnavolikogu tegevus

Volitused valla/linnavolikogu ainupädevusse kuuluvate ülesannete täitmiseks ja otsustamiseks tulenevad kohalike omavalitsuste seaduse §-st 22.

(1) Volikogu istungite protokollid (stenogrammid) ja õigusaktid koos lisadega

- (2) Õigusaktide register
- (3) Volikogu eestseisuse koosolekute protokollid
- (4) Volikogu alatiste komisjonide koosolekute protokollid ja lisamaterjalid¹
- (5) Volikogu ajutiste komisjonide koosolekute protokollid ja lisamaterjalid

2 Valla/linna valitsuse tegevus

Valla/linna valitsuse pädevused, volitused ja ülesanded tulenevad kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §-st 30.

- (1) Valitsuse istungite protokollid ja õigusaktid koos lisadega
- (2) Õigusaktide register
- (3) Valitsuse alatiste komisjonide koosolekute protokollid ja lisamaterjalid
- (4) Valitsuse ajutiste komisjonide koosolekute protokollid ja lisamaterjalid

3 Rahvastiku arvestuse toimingud - majapidamiste arvestus²

(1) Majapidamiste (tähestikuline) register ja majapidamiskaardid aastatest 1991-1995 (2000) Majapidamiskaardid on järg nõukogudeaegsetele majapidamisraamatutele. Hilisem (1996-2000) majapidamiskaartide pidamine oli soovituslik.

(2) Ajutiste elanike nimekirjad

Valla territooriumile ajutiselt (hooldekodudesse, koolidesse jne) sissekirjutatud inimeste nimekirjad aastatest 1991-1993. Eeldatav uurimispotentsiaal sõjaväelaste, piirivalvurite perekondade osas endistes piiritsoonides.

4 Planeerimis- ja ehitusalane tegevus, muinsuskaitse

(1) Arvamusuuringud

Planeeringute või erinevate valdkondade arengukavade väljatöötamiseks rahvaküsitluste põhjal koostatud arvamusuuringud.

(2) Kultuuriväärtusega asjade ja mälestiste register (muinsuskaitse register)

Lisaks riiklikule registrile sisaldavad teavet ka riiklikult mittekaitstavate, kuid miljöölis-ajalooliselt väärtuslike objektide, ehitiste kohta.

¹ Siin ja edaspidi on lisamaterjalide all mõeldud otsuste juurde kuuluvaid lisadokumente, mis aitavad mõista komisjonide otsuste sisu ja tagamaid. 2001. a näidisloetelus on sõna "algmaterjalid" eksitav, kuna selle all võib käsitleda näiteks komisjonile esitatud toetuste saamise taotlusi, avaldusi, arveid jne, mis on lühiajalise praktilise- ja tõestusväärtusega.

² Rahvastikuregistri seadusest ja perekonnaseisutoimingute seadusest tulenevate ülesannete (isikute elukoha registreerimine, sündide ja surmade registreerimine, sünnitunnistuste register, isast põlvnemise avaldused, nimemuutmise toimikud jne) täitmisega seotud dokumente käesoleva hindamisotsusega ei hinnata.

5 Kommunaalmajandus ja infrastruktuur

(1) Keskkonnaauditi aruanded

Võivad olla seotud konkreetse planeeringuga või eraldiseisev dokument.

(2) Kalmistute plaanid

(3) Matmiste register, registreerimise raamat, andmekogu

16 Välissuhted ja koostöö

(1) Sõprus- ja koostöölepingud

(2) Kirjavahetus rahvusvahelise koostöö teemal

3.2 HINDAMISOTSUSE RAKENDAMINE

Kohalik omavalitsus lisab oma **dokumentide loetellu** ja **ülevaatesse arhiivi koosseisu kohta** järgmised täiendused:

- arhivaale sisaldavate sarjade puhul lisatakse vastava sarja juurde märke **AV** koos viitega käesoleva hindamisotsuse numbrile ja kuupäevale;
- arhivaale mittesisaldavate sarjade puhul lisatakse vastava sarja juurde märke **H** koos viitega käesoleva hindamisotsuse numbrile ja kuupäevale.

Käesoleva hindamisotsusega **arhivaalidena määratletud dokumendid** kuuluvad üleandmisele Rahvusarhiivi vastavalt arhiivieeskirjale. Arhiiviväärtuseta dokumentide hävitamine viiakse läbi ja dokumenteeritakse vastavalt arhiivieeskirjale.

Juhul, kui kohalike omavalitsuste ülesannete muutumisega lisanduvad uued funktsioonid, siis nende täitmisel loodavatele dokumentidele käesolev hindamisotsus ei rakendu.

Hanno Vares
hindamiskomisjoni
esimees

Eve Toomsar
Riigiarhiivi Haapsalu osakonna
juhataja